

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Жешувський університет (Польща)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)**

Матеріали

II міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

11 квітня 2017 року

**Харків
ХНПУ
2017**

Список використаних джерел

1. Баженова Н. Г. Условия формирования личности будущего психолога [Електронний ресурс] / Н. Г. Баженова / Психологический портал «psychodic.ru». – Режим доступа: <http://www.psychodic.ru/arc.php?page=2507> (дата звернення: 16.02.2017). – Назва з екрана.
2. Воробьева О. В. Развивающаяся система формирования личности клинического психолога как фактора будущего профессионализма в процессе работы на тренинге личностного роста [Електронний ресурс] / О. В. Воробьева // Материалы XI междунар. научно-практ. конференции. Психология и медицина: пути поиска оптимального взаимодействия. – 2011. – Режим доступа: http://psihologia.biz/korreksionnaya-psihologiya_826/razvivayuschayasya-sistema-formirovaniya-13054.html (дата звернення: 17.02.2017). – Назва з екрана.
3. Грень Л. Н. Саморазвитие и самовоспитание студентов во время обучения в вузе / Л. Н. Грень // Проблемы інженерно-педагогічної освіти. – Харків : Українська інженерно-педагогічна академія – № 18–19, 2007 – С. 321–331.
4. Лозовой В. А. Самовоспитание личности: философско-социологический анализ / В. А. Лозовой. – Харьков : [б. в.], 1991. – 350 с.

УДК: 378.4(100):331.361-044.332

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ В ЗАРУБІЖНИХ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

А. А. Даніліч-Скакун, м. Харків

У тезах проаналізовані результати вивчення сучасного стану проблеми професійної адаптації майбутніх фахівців у ВНЗ Франції та США. Наведено фактори і причини, що ускладнюють процес адаптації до професійної діяльності. Розглянуто питання підвищення ефективності професійної підготовки сучасного фахівця, обґрунтовано необхідність упровадження у навчальний процес сучасних зарубіжних освітніх технологій.

Ключові слова: навчання у ВНЗ, професійна адаптація, особистісні якості, порівняльна характеристика, педагогічна система.

The results of study of the problem of future specialists' professional adaptation in French and the US higher educational institutions have been analyzed in the article. The factors and reasons which complicate the process of adaptation to professional activity have been characterized. The problems of increasing the efficiency of modern specialists' professional training have been revealed. The necessity of introduction of modern foreign educational technologies in education process has been substantiated.

Key words: education in higher educational establishments, professional adaptation, personal qualities, comparative characteristic, pedagogical system.

Сучасні соціально-економічні та соціокультурні зміни вимагають від педагогічної науки пошуку нових ефективних шляхів удосконалення навчального процесу. До ключових проблем, що вимагають постійних експериментальних досліджень та творчого осмислення, належить і проблема професійної адаптації майбутніх фахівців. При вивченні даної проблеми в системі вищої педагогічної освіти корисним є дослідження та порівняльний аналіз позитивного зарубіжного теоретичного і практичного досвіду.

В зарубіжних теоретичних дослідженнях питанням професійної адаптації приділено значну увагу, вирішальним компонентом називається мотивація до трудової діяльності. Так, Дж. Гелбрейтом виділено чотири типи професійної адаптації за мотиваційним критерієм. Ознакою першого типу є наявність почуття страху: людина боїться покарання, підкорює свою поведінку вимогам та правилам групи, в якій працює. Для другого типу адаптації до професії основним є мотив підпорядкування за нагороду, в більшості випадків матеріальну. В основі третього типу професійної адаптації лежить соціальний мотив. Стимулом професійної адаптації є усвідомлення людиною суспільної значущості результатів трудової діяльності, що дозволяє з ентузіазмом виконувати роботу, розглядати оплату праці як складову умову досягнення цілей. Цей тип адаптації забезпечує процес професійної ідентифікації, що є якісною ознакою саморозвитку. Особистісний мотив є характерним для четвертого типу професійної адаптації: вирішальним є прагнення особи змінити групу за власними бажаннями та прагненнями, спрямувати зусилля на рішення власних потреб [2, с. 176 – 177].

Система освіти країн Європи має такі характеристики, як ефективність, динамічність, швидка адаптація до економічних та наукових змін, гнучкість, прагматизм. Ці особливості дають освітнім послугам можливість бути незалежними від коливання ринкових відносин в країні. Питання становлення та професійної адаптації випускників педагогічних вишів Франції досліджені Л. Лабазіною[4]. Приділено значну увагу наступним проблемам: специфіка навчальних курсів педагогічних вищих навчальних закладів, типові утруднення початківців в педагогічній діяльності, формування професійних важливих рис майбутніх педагогів в процесі навчальної діяльності, професійна адаптація педагога. Порівняльний аналіз професійної підготовки молодих фахівців України та Франції дозволив виявити якісні відмінності. У Франції питання професійної адаптації вирішують «радники», в навчальному процесі значну увагу приділено формуванню техніки спілкування (обов'язковий спеціальний навчальний модуль), реалізовано комплексний блок «Аналіз практик», спрямований на формування практичних вмінь, молоді фахівці отримують додаткову адаптаційну підготовку протягом першого року професійної діяльності. В системі педагогічної освіти України питання професійної адаптації фахівців є об'єднаними з дидактичними задачами, спеціальні тренінгові програми з розвитку техніки спілкування обмежені або відсутні, практичні заняття з розвитку комунікативних здібностей менші за обсягом, методична допомога наставника є формальною. Отже, вищий рівень сформованості практичних вмінь в ході професійної підготовки виявляють студенти педагогічних навчальних закладів Франції. Відсутність відповідної кількості практичних модулів, спрямованих на формування професійних практичних вмінь, приводить до виникнення утруднень під час професійної адаптації молодих фахівців. За оцінками випускників вишів різних країн були співставлені особистісні характеристики молодих спеціалістів України та Франції відповідно: терпіння – професійна зацікавленість, ерудиція – комунікабельність, ентузіазм – адаптивні здібності, креативність – майстерність. Термінологічний аналіз результатів анкетування молодих фахівців України та Франції дозволив охарактеризувати особистісну

професіограму фахівця. Вітчизняні досліджувані надають перевагу таким особистісним характеристикам, як ентузіазм, альтруїзм, терпіння. У французьких спеціалістів даної категорії домінують професійна зацікавленість, комунікабельність, високі адаптивні здібності. Поєднання перелічених специфічних якостей накладає відбиток на структуру, динаміку, зміст та тривалість процесів професійної адаптації в досліджуваних країнах.

В рамках системного підходу доцільним виявився перехід від аналізу загальної проблеми до її складових. Наявність позитивних факторів, що сприятливо впливає на профадаптацію французьких молодих спеціалістів, не забезпечує відсутності проблем при виконанні діяльності. Фахівці - початківці України та Франції виділяють наступні утруднення в процесі професійної адаптації, представлені в авторському ранжуванні з кількісною оцінкою: труднощі в адаптації до учнів (Україна – 74,8%, Франція – 45,6%), об'єктивність оцінок поведінки учнів (64,8%, 65,2%), розподіл часу при підготовці (89,5%, 12,6%), підбір матеріалів для практичної діяльності (78,1%, 6,4%).

Співставлення утруднень молодих фахівців України та Франції дає можливість констатувати як кількісну, так і якісну кореляцію їх відмінностей. Українські молоді спеціалісти типовими називають такі труднощі: недостатнє матеріальне забезпечення, стресогенний вплив соціальних факторів, проблеми в підготовці до практичних занять, розподіл особистого часу, обмеженість роздаткового матеріалу. Вплив мають як матеріальні (низька заробітна плата, побутові утруднення), так і інформативні (можливість отримувати додаткову інформацію, відвідувати спеціалізовані бібліотеки та методичні наради) проблеми. Досвід впровадження та реалізації програми підтримки в процесі професійної адаптації молодих фахівців у США вивчала Г. Андрєєва [1]. Проект був здійснений в навчальних закладах штату Огайо та складався з наступних механізмів: заходи з покращення матеріальних умов початківців в системі освіти, підвищення професійної майстерності за допомогою ергономічних та акмеологічних технологій, створення оптимального сприятливого мікроклімату професійної адаптації. Основними засобами забезпечення проекту є діяльність адміністраторів шкіл з надання допомоги працівникам початківцям в організаційних та побутових питаннях, професійна допомога спеціалістів з досвідом роботи та супервайзерів, кваліфіковані послуги психологів, функціонування продуктивної системи менторства над початківцями з боку досвідчених колег. Аналіз успішної діяльності навчальних закладів США дозволяє вважати перелічені компоненти професійної адаптації актуальними та корисними для українських умов. Так, практично доведено, що на швидкість та якість професійної адаптації позитивно впливає наявність компетентного наставника. Запропоновану програму можливо розглядати як високоефективну та перспективну, що дозволить підвищити рівень адаптації молодих фахівців з урахуванням специфіки професійної підготовки в Україні.

Аналіз дослідженого матеріалу засвідчив, що навчальні програми вищих педагогічних навчальних закладів потребують модернізації. При реалізації практичних задач в педагогічних вишах особливої уваги заслуговує блок дисциплін, спрямованих на підвищення комунікативних рис: основи комунікації, техніки спілкування. Доцільним є досвід французьких педагогічних вищих навчальних

закладів з розділення обов'язків викладача певної дисципліни та спеціаліста з питань адаптації та виховання, «радника» з адаптації. Вивчення першоджерел доводить позитивний вплив диференціації на професійну адаптацію, прискорення її темпів. Сучасність вимагає розвитку адаптаційного потенціалу у майбутнього фахівця, формування професійно важливих знань, мотивації, особистісних якостей, що дозволить відповідати вимогам професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Андреева Г. Б. Подготовка, адаптация и повышение квалификации сельских учителей в США : дисс. канд. пед. наук : 13.00.01 / Андреева Галина Борисовна – М., 2000. – 206 с.
2. Гэлбрейт Дж. Новое индустриальное общество / Дж. Гэлбрейт. – М. : ООО «Издательство АСТ», 2004. – 602 с.
3. Єфремова Г. Л. Фактори професійної адаптації студентів в умовах ВНЗ / Г. Л. Єфремова // Засоби навч. та наук.-дослід. роботи : зб. наук. пр. – Х. ЛОГОС, 2005. – Вип. 23. – С. 39-47.
4. Лабазина Л. Н. Современная система профессиональной подготовки учителей во Франции : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Лабазина Людмила Николаевна. – Ярославль, 1999. – 166 с.

УДК 159.9

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕБІГУ ПСИХОЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ НА ІСПИТІ У СТУДЕНТІВ З РІЗНИМ РІВНЕМ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Н. Ю. Діомідова, м. Харків

У тезах проаналізовано поняття емоційного інтелекту у вітчизняних та зарубіжних концепціях. Вивчено типологічні особливості емоційного інтелекту у студентів. Показано відмінності у перебігу психоемоційних станів студентів з різним рівнем емоційного інтелекту. Доведено провідну роль емоційного інтелекту у переживанні психоемоційних станів студентів у ситуації іспиту.

Ключові слова: емоційний інтелект, емоційна креативність, психічні стани, типи емоційного інтелекту, студентський вік.

The article depicts the revelation of the concept of emotional intelligence in Ukrainian and foreign investigations. The typological peculiarities of students' emotional intelligence have been studied. The differences in mental and emotional conditions of students with different levels of emotional intelligence have been presented. The leading role of emotional intelligence in experiencing mental states by students at exams has been substantiated.

Key words: emotional intelligence, emotional creativity, mental states, types of emotional intelligence, student age.

Емоційний інтелект відіграє ключову роль у регуляції психоемоційних станів особистості, контролюючи перебіг емоцій і здатність ефективного впливу на них. Емоційний інтелект у психологічних дослідженнях розуміється як здатність визначати свої власні і чужі емоції, а також здатність управляти ними так, щоб досягти поставленої мети. До емоційно-інтелектуальних здатностей відносять здібності до пізнання, розуміння емоцій і управління ними.